

مدارس اثربخش یا مدارس کارآمد

دکتر بهارک طالب لو مشاور مبتکران (شماره یک)

عوامل موثر در ایجاد یک مدرسه اثربخش

امروزه تغییر و تحولات عظیم در سیستم آموزشی، مدارس را به پویایی و حرکت در جهت سازگاری با این تحولات سوق می‌دهد. این امر منجر به ارائه راهکارهایی جهت ارتقا سیستم آموزشی و یادگیری دانش‌آموزان، افزایش پیشرفت تحصیلی و ارتقا مدارس در شرایط امروز شده است. برخی مدیران آموزشی این راهکارها را مورد تایید قرار داده‌اند و برخی دیگر، راهبردهای دیگری را در این راستا، مفید و مؤثر دانسته‌اند.

سوال مهمی که همیشه مدیران آموزشی در مدارس با آن مواجه می‌شوند، چگونگی داشتن یک مدرسه اثربخش در امر پیشرفت تحصیلی است. مدرسه اثربخش چیست؟ چه ویژگی‌هایی دارد؟ و راهکارهای داشتن یک مدرسه اثربخش کدام است؟ تحقیقات نشان داده در راستای موفقیت مدارس اثربخش، اشتراکات این مدرسه بیشتر از تفاوت‌های آن‌ها است. مدارس اثربخش توانایی آن را دارند تا ادعا کنند که اثربخش بودن آن‌ها صرفاً براساس نتایج نمرات پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزانشان نیست. حال این سوال مطرح است غیر از نمرات دانش‌آموزان چه عوامل دیگری دلیل بر موثر بودن یک مدرسه می‌باشد؟

بر اساس نتایج به دست آمده از تحقیقات، مدیران آموزشی به این نتیجه رسیدن عوامل دیگری نیز در امر اثربخش بودن مدارس دخیل می‌باشند. یک مدرسه اثربخش مدرسه‌ای است که بر اساس ارتباط بین کیفیت و کمیت ارزیابی می‌شود. این مدارس پیشرفت کلی همه دانش‌آوزان بدون گروه‌بندی کردن دانش‌آموزان و در نظر گرفتن وضعیت اقتصادی و فرهنگی بررسی می‌شود. هفت عامل هم‌بسته در ارتباط با افزایش اثربخشی مدارس وجود دارد که این عوامل با یکدیگر در تعامل هستند و در همکاری با هم مدرسه را به یک سیستم اثربخش تبدیل می‌نمایند. این عوامل عبارتند از:

خط مش‌های واضح و متمرکز

اهداف و خط مش‌ها در مدارس اثربخش بر موفقیت یادگیری همه دانش‌آموزان متمرکز است. در این مدارس از طریق همکاری که بین افراد در مدرسه به اشتراک گذاشته می‌شود، اهداف آموزشی، مسئولیت‌ها، اولویت‌ها و نتایج ارزیابی‌ها بررسی می‌شوند تا به نقاط قوت و ضعف برنامه پی‌برده شود. در حالی که بیشتر مدارس، زمان محدودی اختصاص به صحبت در خصوص اهداف آموزشی، سیاست‌ها و ارزش‌ها اختصاص داده می‌شود و عموماً گفتگوها حول و حوش فرضیه‌های آزمون نشده و مواردی است که افراد در مدرسه ملزم به انجام آن‌ها هستند.

حتی در بعضی موارد دیده می‌شود اهداف و سیاست‌های آموزشی مدرسه به روشنی برای معلمان و کارکنان تعریف نشده است؛ بنابراین لازم است برای داشتن یک مدرسه اثربخش همه افراد در مدرسه اهداف را بفهمند، درک کنند، به اشتراک بگذارند و در جهت آن حرکت کنند و هر نوع تغییری با مشورت همه صورت بگیرد یا موارد مورد نیاز در خصوص یادگیری و آموزش دانش‌آموزان به بحث و گفت‌وگو گذاشته شود.

اگر اعتقاد بر این باشد که همه دانش‌آموزان توانایی دستیابی به طی کردن مسیر موفقیت را دارند و هسته اصلی ارزش‌ها در مدارس مبتنی بر فرصت‌های برابر برای یادگیری است، باید مدارس، تعریف دقیق و روشنی از مقاصد و خط مش‌های خود برای همه افراد داشته باشند. در مدارس اثربخش، واضح بودن مقاصد بر روی یادگیری همه دانش‌آموزان متمرکز است و فرهنگ مدرسه بر روی چگونگی عملکردها و نحوه رفتارها در جهت ارتقاء فرهنگ یادگیری در مدرسه متمرکز می‌شود. در این خصوص تشخیص اعتقادات، ارزش‌ها و اهداف ضروری است. در این زمینه مدیران باید فرصت‌هایی را جهت روشن نمودن خط مش‌ها ایجاد کنند تا مقاصد و اهدافی را که انتظار دارند در محیط آموزشی خود اجرا کنند. همچنین ضروری است برای یادگیری بیشتر دانش‌آموزان، سیاست‌ها و برنامه‌هایی در نظر گرفته شده در مدرسه مورد بررسی قرار بگیرد.

مشخص کردن اهداف صرفاً بر اساس شرایط امروز و متمرکز بر شرایط حال و جاری نیست و اگر این‌گونه باشد و آینده نادیده گرفته شود، دستیابی به مقاصد برای موفقیت امکان پذیر نمی‌باشد.

مدیر مدرسه نقش موثری در مشخص نمودن اهداف و مقاصد آموزشی و ایجاد شرایط همکاری و ارتباط بین افراد در مدرسه و متقاعد نمودن آن‌ها در اجرای برنامه‌ها جهت پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارد؛ در این راستا واضح بودن و روشنی اهداف و متمرکز بودن آن‌ها بر اساس سیاست‌ها و استانداردهای آموزشی ضروری است.

مدیر مدرسه اثربخش، افراد را در مدرسه درگیر نموده و فرهنگ تعامل و همکاری را جهت یادگیری همه دانش‌آموزان نهادینه می‌کند و این اهداف را وارد حوزه عمل می‌نماید. آن‌چه در نهایت موفقیت در مدرسه را پررنگ می‌کند درگیری و همکاری مدرسه، خانواده، دانش‌آموزان و جامعه است.

در یک مدرسه اثربخش موارد زیر مورد توجه قرار می‌گیرد:

۱. بین مدرسه، دانش‌آموزان، خانواده و جامعه در خصوص نهادینه کردن سیاست‌ها و مقاصد، همکاری و تعامل صورت می‌گیرد.
۲. در مدرسه معتقدند که همه دانش‌آموزان می‌توانند یاد بگیرند و توانایی لازم را دارند.
۳. توانایی یادگیری دانش‌آموزان متفاوت است و هر فرد هوش و استعداد منحصر به فردی دارد که باید در تدوین اهداف و خط مش‌های آموزشی مد نظر گرفته شود. بحث و گفت‌وگو معلمان و به اشتراک گذاشتن تجربیات در مورد سیاست‌ها

های آموزشی و تدریس مناسب در کلاس درس در برخورد با دانش‌آموزان موجب غنی کردن مقاصد و اهداف آموزشی متمرکز بر یادگیری آن‌ها می‌شود.

۴. خط مشی‌ها و اهداف به طور واضح برای همه افراد مشخص و به حیطة عمل درآورده می‌شود.
 ۵. بین برنامه‌ها و اهداف تدوین شده، بحث و گفت‌وگو می‌شود، بین موارد ارزیابی قرار گرفته شده هم‌ترازی وجود دارد.
 ۶. با همکاری و مشارکت همه اعضا هر نوع تغییر در برنامه‌ها و نهادینه کردن برنامه‌ها و اهداف جدید صورت می‌گیرد.
- سوال‌های زیر دیدگاهی را در خصوص اثر بخش بودن مدرسه در زمینه خط مشی‌های واضح و متمرکز مشخص می‌کند. مدیر مدرسه سطح موافقت خود را با تعیین میزان موافقت و مخالفت در مورد هر سوال در خصوص اهداف مدرسه تعیین می‌کند.
۱. آیا مقاصد و اولویت‌های مدرسه مشخص و قابل فهم برای همه است؟
 ۲. آیا یک برنامه مشخص از اهداف برای تدوین برنامه‌های آموزشی در مدرسه وجود دارد؟
 ۳. آیا برای اولویت‌بندی برنامه‌های آموزشی معلمان همکاری می‌کنند؟
 ۴. آیا هرگونه تغییر و تحول در برنامه‌ها و خط مشی‌های آموزشی مدرسه با نظر همه اعضا صورت می‌گیرد و اطلاع‌رسانی می‌شود؟
 ۵. آیا در مدرسه راهکارهایی برای مشخص و واضح نمودن دستورالعمل‌ها و اهداف برنامه‌های آموزشی به کار برده می‌شود؟
 ۶. آیا با معلمان و کارکنان مدرسه در طی جلسات و نشست‌ها در مورد اهداف مدرسه و مشخص کردن مقصود موفقیت در مدرسه بحث و گفت‌وگویی صورت می‌گیرد؟

در نتیجه در مدارس اثربخش؛ اهداف باید مشخص بر ارزش‌ها و استانداردها متمرکز شود و بین همه افراد در مدرسه و همچنین والدین همکاری لازم صورت گرفته شود.

اطلاع‌رسانی از برنامه‌ها و اهداف، دقیق و منظم باشد و این اطمینان حاصل شود که هر یک از اعضا با موافقت کامل اهداف را عملی می‌سازند.

یک مدرسه اثربخش فقط مقاصد را خلق نمی‌کند تا صرفاً بر روی دیوار مدرسه نصب شود بلکه به عنوان یک راهنما برای همه سیاست‌ها، برنامه‌ها و عملکردها به کار برده می‌شود.

واحد مشاوره تحصیلی

